

Benifassà, un regal per als sentits

El monestir de Santa Maria de Benifassà, una de les joies cistercenques que encara avui es mantenen vives, és un refugi de calma i serenitat però també una autèntica explosió de llum i vida. Des del 1967 hi viu una congregació de monges cartoixanes, l'única que hi ha als Països catalans, abocades a la vida contemplativa, a l'oració i a la soledat.

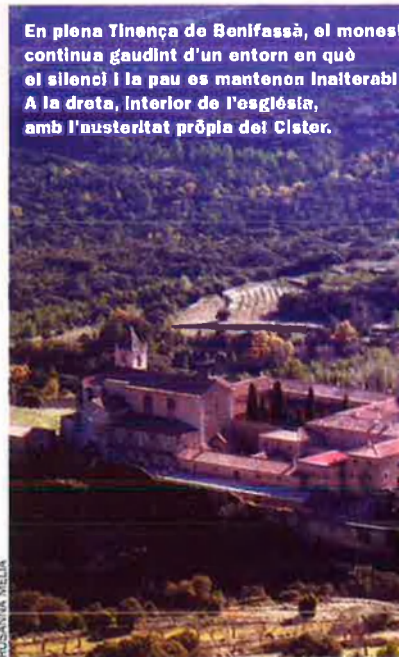
L horari de visita ho diu tot: dijous, d'1 a 3 h del migdia (el pitjor dia a la pitjor hora). Pots per això, el silenci i la calma es mantenen gairebé inalterables en aquest racó de la Tinença de Benifassà, el mateix que un dia van governar els monjos cistercencs i que ara ocupen un grup de monges cartoixanes. Del monestir, només es pot visitar l'església. Una fortalesa austera, com correspon a la seua arquitectura cistercenca, presidida per la figura de Sant Bru, fundador de la Cartoixa. La resta és clausura, territori destinat només a la contemplació, el silenci i l'oració.

L'immens territori que presideix aquest monestir, la Tinença, ha estat –i gairebé diríem que per sort– un territori desconegut i sovint poc valorat. Ni Cavanyelles (“*lo peor y lo más septentrional del reino*”) ni Fuster (“*al viatger, a part de la fragositat de les vistes, només l'esperen unes ruïnes*”) van fugir del tòpic de muntanya aspra i esquerra que sempre ha perseguit aquest paratge natural. Així i tot, avui dia el valor paisatgístic i patrimonial d'aquesta zona és inqüestionable. Com també ho és la importància històrica i cultural del seu monestir.

Fundat pel rei Jaume I, la història del monestir de Santa Maria de Benifassà està ben lligada a la del monestir de Poblet. De fet, va ser el mateix rei qui va encarregar a l'abat de Poblet l'any 1233 (el mateix any que els monjos franciscans

s'instal·laven ben a prop, a Morella) la missió de construir a Benifassà un convent sota l'advocació de la Mare de Déu. Diuen que no va ser un acte d'espontani fervor religiós del rei, sinó el preu que va haver de pagar el monarca per haver ordenat tallar la llengua al bisbe de Girona. I en senyal de penediment (i per guanyar-se la salvació de l'ànima), sempre segons la tradició, va fer construir el monestir. Siga com siga, els primers monjos, procedents de Poblet, hi van arribar el 1234 i es van trobar un territori aspre i eixut, pràcticament despoblat. Res a veure amb els convents que es construïen a les grans ciutats. Pocs anys després, el 1250, van ocupar el monestir i el van convertir en el primer convent cistercenc del Regne de València.

Tot i l'aparent llunyania dels grans centres de poder, el convent va exercir durant segles un important paper polític i cultural. Del monestir depenien els set pobles que formen la Tinença (Ballesstar, Bel, el Boixar, Castell de Cabres, Coratxà, Fredes i la Pobla de Benifassà), que proporcionaven tot allò necessari per a la vida diària del convent. De fet, els abats de Benifassà disposaven d'una gran quantitat de possessions: terres, pobles, masos, boscos i ramats. I un molí, el Molí l'Abat, al llit del riu Sénia. A més a més, s'hi va crear una important biblioteca i s'hi va instal·lar una de les farmàcies més completes del regne,

En plena Tinença de Benifassà, el monestir continua gaudint d'un entorn en què el silenci i la pau es mantenen inalterables. A la dreta, interior de l'església, amb l'austeritat pròpia del Cister.

fruit de l'abundància de plantes medicinals que es trobaven als voltants.

Tot i que fins al segle XVI només es podia accedir a peu o a cavall, el convent rebia visites freqüents. Diuen cròniques que era lloc de pas de per-

Soledat, contemplació i recolliment

“Per a la lloança de la glòria de Déu Crist [...] ha escollit homes i dones per guiar-los a la soledat [...] Responent a aquesta crida, el 1084 el mestre Bru, juntament amb sis companys, va entrar al desert de la toixa i s'hi va establir [...]” comencen els estatuts de la Cartoixa, un orde basat en el silenci i la soledat com a camins per arribar a Déu.

Fundat per Sant Bru (1030-1101) més de 900 anys, l'orde compta actualment amb més de 450 monges i monjos que viuen en 24 cases distribuïdes en tots els continents. Tots, amb la mateixa vocació contemplativa i amb l'austeritat com a regla principal.

Menys conegudes que els monjos cartoixans, les monges de la Cartoixa tenen en la soledat i el recolliment el seu principal aliment espiritual. I ho demostra la duresa de les seues

natges il·lustres, bisbes, abats i fins i tot reis. L'arribada del segle XIX, però, marcà la decadència del monestir. El 1835, després de 600 anys al monestir i com a conseqüència de la desamortització de Mendizábal, els monjos van

abandonar Benifassà. Des d'aleshores el van ocupar les tropes del general Cabrera durant la primera guerra carlista, que el van utilitzar com a hospital i presó per als més de 2.000 homes de l'exèrcit liberal que havien estat capturats

a la batalla de Morella. I després quedà per sempre abandonat. Paral·lelament a la decadència va arribar la dispersió del patrimoni. La majoria de pintures i objectes de valor han desaparegut per sempre. Altres, es conserven en alguns dels pobles de la zona. Fins i tot els habitants de la zona van arribar a utilitzar les pedres del convent per construir cases i corrals.

Després d'anys d'abandó, el 1931 va ser declarat Monument Nacional, i el 1956 la Diputació de Castelló va decidir adquirir l'edifici, pràcticament en situació de ruïna, per iniciar una restauració que s'allargà fins al 1960. Aquell mateix any el monestir fou cedit a l'orde de la Cartoixa i set anys més tard hi van arribar les primeres monges.

Del gran recinte emmurallat d'aquesta cartoixa, avui dia només es pot visitar l'església, un edifici de gran bellesa construït entre els segles XIII i XVII. La resta s'articula al voltant del claustre, el refectori i la sala capitular. Però això ja pertany al secret de la clausura i de les dotze dones que habiten el monestir.

Rosanna Melià

des. Comencen la jornada a les 1.15 h de la matinada amb l'ofici nocturn, que es pot allargar fins a 2 h. Després, tornen a la cel·la. Només fins a les 6.30 h, perquè a les 7 h són convocades a l'oració (ofici de prima). Aquesta vegada, però, i al toc de la campana, resen en el secret de la cel·la. A les 8.15 h el so de la campana les convida a la celebració de l'eucaristia, cantada en la seua major part per les mateixes monges amb un particular estil de cant gregorià que forma part del patrimoni que l'orde conserva des dels orígens. Després de la missa, tornen de nou al desert de la cel·la fins a les 16 h, amb l'ofici vesperal. Allà resen, mediten, llegeixen, estudien. Tot es fa amb la seguretat que segueixen el camí correcte per a l'encontre cara a cara amb Déu.

A Benifassà, l'única cartoixa femenina de l'estat espanyol i una de les cinc que hi ha a tot el món, hi viuen dotze monges. Van arribar d'Itàlia el 1967 amb la intenció d'escampar una vocació desconeguda a tot l'estat. De fet, totes elles, procedents de diverses parts de l'estat

espanyol, van haver de marxar durant la dècada dels cinquanta a la cartoixa italiana de Sant Francesc, a Torí, per satisfer la seua vocació, ja que a l'estat no hi havia cap monestir cartoixà femení fins que el 1960 la Diputació de Castelló va cedir el monestir a l'orde i van començar les tasques de reconstrucció i condicionament, amb la participació directa de persones vinculades a l'orde.

Com a monges cartoixanes, segueixen un tipus de vida summament estricte. A més dels horaris de les litúrgies i l'oració que marca la regla cartoixana, la vida comunitària d'aquestes dones de profunda vocació religiosa és escassa. Els àpats, excepte els diumenges, tenen lloc a la soledat de la cel·la, on cadascuna té una caixa de fusta amb els aliments per a tota la jornada (mai carn ni derivats). Les cel·les, tot i que són senzilles, compten amb un jardí individual, que cadascuna arregla i decora al seu gust. De sortides, en fan una a la setmana pels voltants del convent. El monestir, de fet, només l'abandonen per a visites mèdiques, ni tan sols per la mort

d'un familiar (només la priora surt cada dos anys per assistir al capítol de l'orde que té lloc a la Gran Cartoixa, a prop de Grenoble).

De les necessitats econòmiques i materials, tot i que no són gaire elevades, s'ocupa l'orde i la diòcesi de Tortosa, a la qual pertany el monestir, tot i que és habitual que els habitants dels pobles veïns porten aliments o altres productes al convent. Així i tot, les monges compten amb altres mitjans propis, com l'explotació forestal i cinegètica dels terrenys del monestir, que els aporta beneficis anualment.

Els aspectes econòmics, però, preocupen poc aquestes monges, que han de demostrar contínuament una gran maduresa humana i afectiva per suportar les dures exigències de l'orde. De fet, el procés d'adaptació a les regles cartoixanes fins a arribar al compromís perpetu pot allargar-se entre sis i vuit anys, un període que moltes aspirants no han superat. Les que sí que ho han fet continuen convençudes que el seu és el camí correcte.